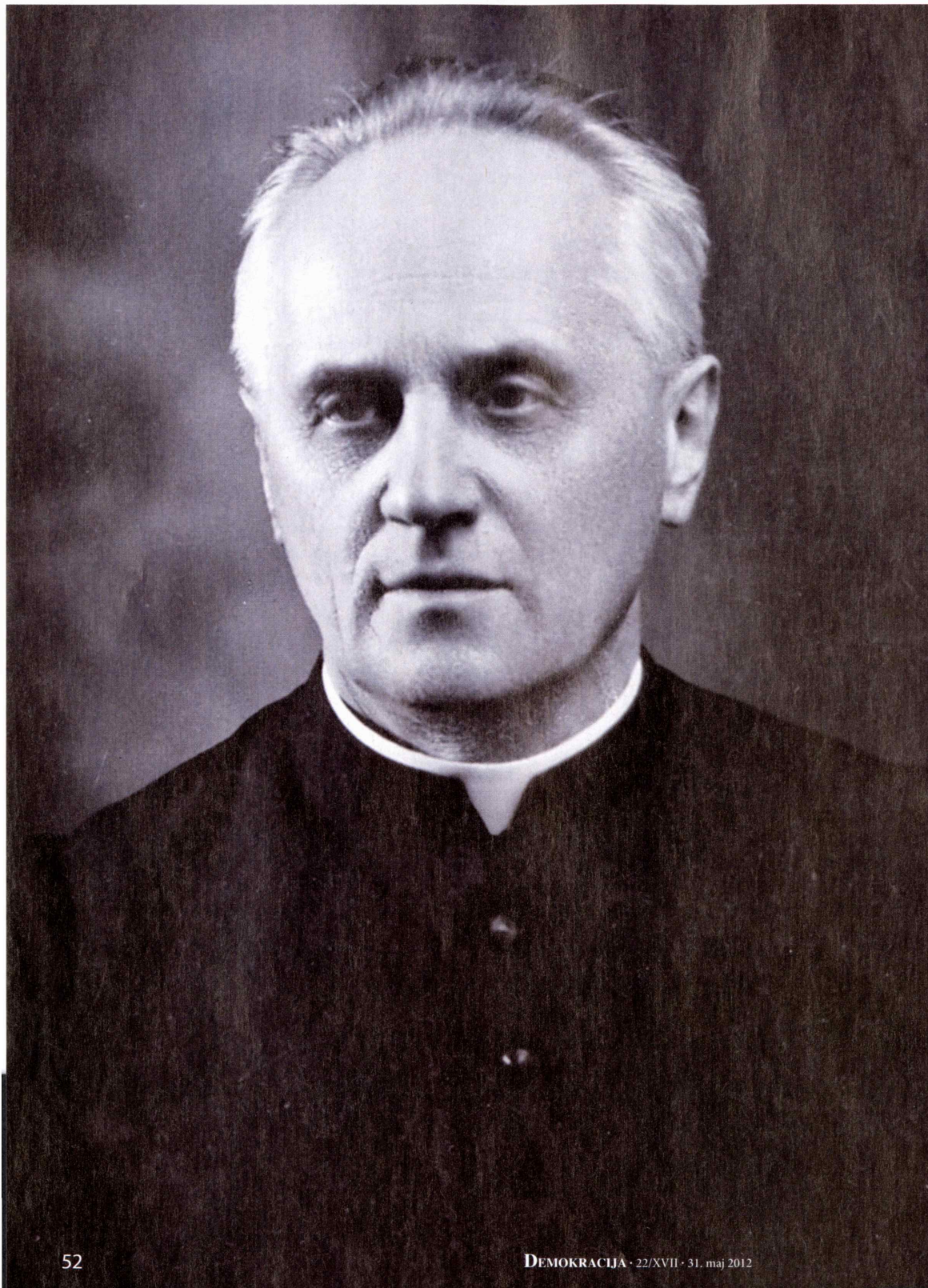

Žrtev vosovskih morilcev

Bogdan Sajovic, foto: arhiv Demokracije, Gregor Pohleven

Prejšnji teden je preteklo sedemdeset let, odkar so vosovski morilci usmrtili profesorja teologije in etnologa dr. Lamberta Ehrlicha. Še mrtev je komuniste tako motil, da so oskrunili njegov grob in njegovo truplo odvrgli na neznanem kraju.

Dr. Lambert Ehrlich se je rodil osemnajstega septembra 1878 v vasi Žabnice blizu Trbiža. Kraj se je pod dvojno monarhijo imenoval tudi Seifnitz, danes pa se po italijansko imenuje Camporosso. Ehrlich se je tako rodil praktično na tromeji, na stiku med slovanskim, germanskim in romanskim kulturnim področjem. Srednjo šolo je obiskoval v Celovcu, potem pa se je odločil za študij bogoslovja in od leta 1897 do 1902 študiral teologijo v Innsbrucku ter nato še leto dni v Rimu. Po končanem študiju v Rimu je bil posvečen v duhovnika in še isto leto se je vrnil na univerzo v Innsbrucku, kjer je zagovarjal doktorsko disertacijo. Njegova prva

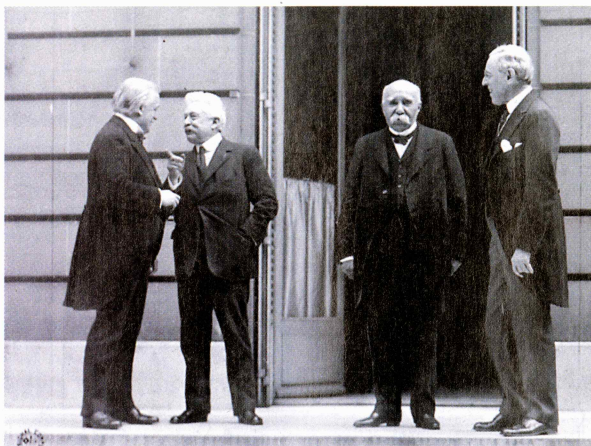
Katoliška stran
je zagovarjala
moč argumentov,
medtem ko je
komunistična
uporabljala moč
nasilja.

duhovniška služba je bila v Bejlaku, kjer je bil kaplan, a že po nekaj tednih je bil premeščen v Celovec, kjer je štiri leta preživel kot stolni kaplan. Že v tistih časih je postal znan kot avtor različnih spisov, deloma teoloških, deloma pa tudi nacionalno-političnih. Glede na to, da je zrasel v kraju, ki leži pravzaprav na tromeji, na stiku med slovanskim,

*Dr. Lambert Ehrlich, ugledni profesor
in žrtev vosovskih morilcev*

germanskim in romanskim svetom, se mu je izoblikovala ideja o samostojni Sloveniji, ki bi bila mesto stičišča treh kultur in bi tako lahko igrala vlogo druge Švice – bila bi vogalni kamen medkulturnega sožitja. Ker pa je bilo seveda pred tem potrebno ustvariti pogoje za nastanek takšne »nove Švice«, je Ehrlich precej svojega dela posvetil obrambi pravic koroških Slovencev pred močnim pangermanskim pritiskom. Leta 1907 je bil imenovan za škofovega tajnika in tako prišel do precejšnjega vpliva, ki ga je lahko izkoristil za obrambo pravic koroških Slovencev in za razvijanje svoje ideje o samostojni Sloveniji. Ehrlich seveda ni bil prekucnik, ni imel namena razbiti monarhijo, vendar je slutil, da gre doba dvojne monarhije očitno proti koncu, zato je menil, da je treba načrtovati za čas, ko bo naposled razpadla. Po treh letih tajniške službe je bil leta 1910 imenovan za profesorja na bogoslovju v Celovcu, kjer je svoje ideje začel prenašati na mlade slovenske duhovnike. V teh letih se je tudi uveljavil kot vodilni duh katoliškega prosvetnega dela med koroškimi Slovenci. Postal je tudi vodja krščansko-socialnega delovanja na Koroškem.

Preselitev s Koroškega Ehrlich je še vedno opravljal profesuro na celovškem bogoslovju, ko je prišlo do razsula dvojne monarhije. Kaj kmalu je prišel do spoznanja, da se njegova ideja o samostojni Sloveniji ne bo uspela uresničiti, zato je sprejel realnost, da se bo Slovenija skupaj s Srbi in Hrvatit združila v novo državo. Glede na to, da je bil poznavalec stanja na Koroškem, je bil imenovan v delegacijo Kraljevine Srbov, Hrvatov in Slovencev na mirovni konferenci v Parizu. V tem času je v francoskem jeziku tudi objavil študijo o stanju na Koroškem, Štajerskem in v Prekmurju, upajoč, da bo to pomagalo pri pridobitvi simpatij in podpore za predloge jugoslovanske smeri glede postavitve novih meja. Po končanih mirovnih pogajanjih je ostal v tujini še dve leti, in sicer je nadaljeval etnološke in versko primerjalne študije, najprej v Parizu in nato v Oxfordu.

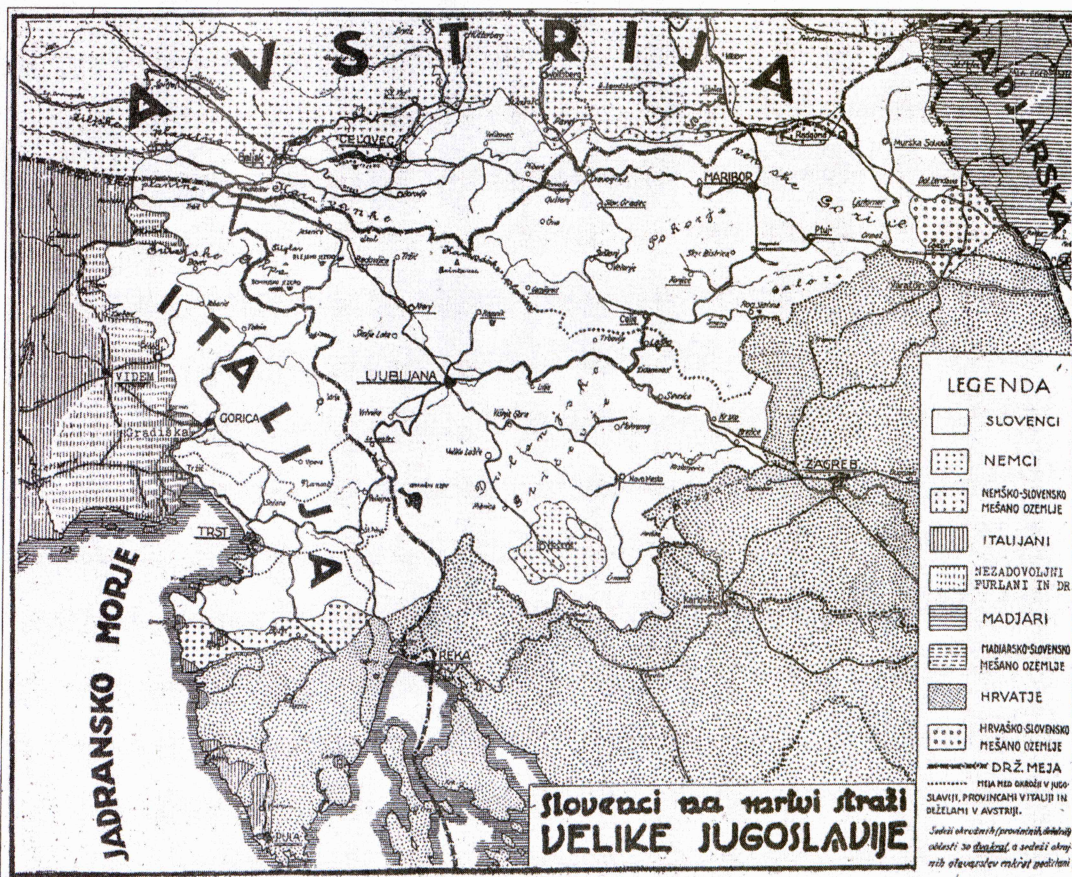

Sodeloval je kot izvedenec na mirovni konferenci v Parizu.

Leta 1922 se je preselil v Ljubljano, kjer je postal profesor primerjalnega veroslovja na teološki fakulteti. V teh letih je objavil več del s področja vere in tudi etnologije, zlasti je oboje združil v študijah misijonarskega dela, tako slovenskih misijonarjev Barage in Knobeharja, kot tudi v študijah misijonarskega dela med domačini v Indiji in Avstraliji (kar je študiral v Oxfordu). V tem času pa se je uveljavil tudi kot idejni vodja katoliške mladine. Bil je vpliven v Dijaški zvezi, v Akademski zvezi, v marijanski kongregaciji za akademike in v študentskem društvu Straža, kjer je kmalu postal vodilni ideolog. Društvo se je kmalu vključilo

v Katoliško akcijo, čeprav so bili zaradi svojega načelnega odklona leve in s tem tudi krščanskih socialistov v manjšini. Ne glede na svoja radikalna stališča pa je tudi Straža delovala v skladu s smernicami škofa Rožmana, se pravi z izogibanjem fizičnim konfrontacijam z idejnimi nasprotniki in z zagovarjanjem moči argumenta nad močjo sile. V teh letih je Ehrlich še vedno negoval svojo idejo o samostojni Sloveniji in njeni vlogi nove Švice, a kot v času dvojne monarhije tudi sedaj ni težil k razbitju države. Prepričan je bil, da bo tudi brez prekucništva prišel trenutek, ko bo ustanovitev samostojne Slovenije mogoča.

Upanje na samostojno Slovenijo Tak trenutek se je pokazal v letu 1941 ob katastrofalnem porazu Kraljevine Jugoslavije v aprilski vojni ter razpadu države. Ehrlich je predlagal ustanovitev ilegalne slovenske vlade (v kateri pa ne bi smelo biti tistih, ki so bili na primer člani konzulte), ki bi usmerjala Slovence k ustanovitvi povojne samostojne Slovenije. Njegov načrt so zavrnil tako politiki ljudske kot tudi liberalne stranke, saj so oboji podpirali obnovo Jugoslavije. Ehrlich sicer ni zagovarjal popolnega preloma z ostalimi južnimi Slovani, nasprotno, menil je, da bi bila Slovenija lahko del tesno povezane zveze med samostojnimi Slovenijo, Srbijo in Hrvaško ter celo Bolgarijo (očitno je sprejel ▶

Lambert Ehrlich je sredi leta 1941 predlagal ustanovitev ilegalne slovenske vlade (v kateri pa ne bi smelo biti tistih, ki so bili na primer člani konzulte), ki bi usmerjala Slovence k ustanovitvi povojne samostojne Slovenije.

Počastitev velikega Slovenca

Društvo Slovenski katoliški izobraženci in Nova Slovenska zaveza sta v petek zvečer ob 21. uri pred nekdanjo Ljudsko kuhinjo na Streliški ulici v Ljubljani priredila spominsko slovesnost z baklami v spomin na predvečer obletnice smrti prof. dr. Lamberta Ehrlicha in študenta Viktorja Rojica. V soboto pa je minilo 70 let od umora duhovnika, ki ga prištevamo med slovenske pričevalci za vero.

Že v petek so se svojega nekdanjega profesorja in dekana Lamberta Ehrlicha spomnili na Teološki fakulteti v Ljubljani, kjer so pripravili spominsko akademijo. Slavnostni govornik je bil profesor Justin Stanovnik, ki je spomnil na njegovo vizionarstvo, izostreno oko in odprte roke za socialno šibke ter vstop v politiko, kjer se je zavzemal za samostojno in neodvisno Slovenijo. Ustavil se je tudi pri dnevniških zapisih Cirila Žebota, ki so nastali na dan umora in v naslednjih dneh. Na Teološki fakulteti so že ob 60. obletnici Ehrlichove smrti postavili njegov doprni kip, delo Draga Tršarja, zdaj pa se ga vsako leto spomnijo s krajšo slovesnostjo. V soboto, na dan obletnice Ehrlichovega umora, pa je Nova Slovenska zaveza skupaj z Društvom Slovenskih katoliških izobražencev v Zavodu

Sv. Stanislava v Ljubljani pripravila simpozij o tem velikem Slovencu. Na njem so spregovorili Janez Juhant, Stane Granda, Tamara Grieser Pečar, Ivo Kerže, Aleš Maver in Justin Stanovnik. Lamberta Ehrlicha so se spomnili tudi v sobotnem programu Radia Ognjišče. Ob 16. uri so ponovili del predavanja akademika Kajetana Gantarja o Ehrlichu, ki ga je imel 6. avgusta 2006 na Svetih Višarjah, na tradicionalnem srečanju rojakov iz domovine, zamejstva in zdomstva.

Iz izjave Društva Slovenskih katoliških izobražencev in Nove Slovenske zaveze:

Z dolžnim spoštovanjem in zahvalo, prižiganjem sveč in molitvijo se bomo na kraju dvojnega umora spomnili velikega Sloven-

ca in njegovega tedaj naključnega spremljevalca (načrtovan je bil umor dr. Cirila Žebota, ki je profesorja običajno spremljal na poti iz Akademskega doma sv. Cirila). Umor eminentnega profesorja ljubljanske univerze, požrtvovalnega duhovnika, javnega in družbenega delavca, podpornika misijonov in vzgojitelja študentov, je vodstvo Osvobodilne fronte zaupalo Varnostno-obveščevalni službi, ki jo je vodila Zdenka Kidrič Armić, atentat pa sta izvedla Franc Stadler in Kamilo Kratochwill.

Profesor dr. Ehrlich je kot duhovnik in katoliški izobraženec ostro in dosledno nastopal proti komunistični ideologiji ves čas svojega delovanja, zlasti pa od sredine tridesetih let naprej, ko

so komunisti okrepili svoje delovanje v dijaških in študentskih krogih. Njegova katoliška in življenjska usmerjenost ter poklicna odličnost sta bili komunistom velik trn v peti, ki ga je bilo treba nujno odstraniti.

Dr. Ehrlich je doživel nemški in italijanski nacionalizem, ki je ogrožal slovenski življenjski stičišču treh narodnosti, in si živo prizadeval za čim večjo narodno ozaveščenost in istovetnost svojih rojakov. Leta 1908 je na Koroškem ustanovil Slovensko krščansko-socialno zvezo, ki deluje še danes. Kot izvedenec za razmere na Koroškem je bil leta 1919 imenovan za člana jugoslovanske delegacije na mirovni konferenci v Parizu. V letih 1920–1921 je v Parizu in Oxfordu opravil etnološke in verstveno-primerjalne študije, od leta 1922 pa do svoje smrti je bil redni profesor primerjalnega veroslovja na ljubljanski teološki fakulteti. V tem času je bil plodovit pisec, vsestransko se je zavzemal za reševanje družbenih vprašanj tedanjega časa ter sodeloval na mnogih domačih in

Komemoracija na Streliški ulici v Ljubljani, na kraju, kjer je bil Ehrlich umorjen, na večer pred sedemdesetletnico umora.

Profesor je padel pod krogami komunističnih morilcev.

tudi na Rooseveltovo in Churchillovo »Atlantsko listino«, je pri zahodnih zaveznikih sicer vzbudila nekaj rahlega zanimanja, a je bila hitro pozabljena.

Ehrlich se je nato posvetil analizi stanja v domovini. Katoliška stran je bila s prestopom krščanskih socialistov na stran komunistov precej oslabiljena, še vedno pa se je držala načela, da vodi boj z močjo argumentov in ne nasilja. Komunisti so medtem vodili ravno nasproten boj in na veliko pobijali svoje politične nasprotnike. Ne glede na kasnejše inter-

pretacije komunistov, da so katoliške organizacije »sodelovale z okupatorjem«, »kolaborant okupatorja« ban Natlačen na primer italijanskim okupatorjem nikoli ni dal spiska komunistov, ki ga je pred vojno sestavila kraljeva policija, ideološko radikalno gibanje križarji so na primer dosledno upoštevali fizično nenasilje in grozili z izključitvijo svojim članom, ki bi se fizično spopadli s komunisti in tako naprej.

Medtem je komunistična teroristična VOS pod vodstvom Zdenke Kidrič naokoli pošiljala svoje morilce in pobila v slabem letu okoli tisoč ljudi samo v Ljubljani in okolici – tudi cele družine, kot na primer Mavsarjeve, ki mimogrede sploh niso bili klerikalci, ampak izpričani liberalci. Italijanska okupacijska oblast

Komunistom ni bilo dovolj, da so Ehrlicha umorili, oskrunili so tudi njegov grob in izkopali truplo.

mednarodnih srečanjih. Deloval je pri Slovenski dijaški zvezi, pri Akademski zvezi, pri marijanski kongregaciji za akademike ter pri akademskem klubu Straža, kjer je bil tudi duhovni vodja.

Njegova velika skrb je bila vzgoja pristne krščanske osebnosti, ki ima dolžnost, da se dejavno vključuje v narodno in socialno življenje in tako po Stvarnikovem naročilu sooblikuje podobo sveta.

Študente je v poletnem času zbiral na Višarjah, kjer jih je navdihoval za ideje o samostojni Sloveniji v okviru srednjeevropske povezave držav. V pridigi študentom poleti leta 1933 pravi: »... Slovenija mora biti mejnik, ki družijo in veže jug s severom in vzhod z zahodom. Sama ne sme biti ne eno ne drugo ne tretje. Ostati mora mejnik, ki družijo kakor Svete Višarje. To je božja volja! To nalogo bo mogla Slovenija izpolnjevati samo v svobodi, ne pod gospodarjem, ki bi sedel bodisi na jugu ali na severu, na vzhodu ali na zahodu. Božja volja je, da mi vsi za to svobodo delamo, in božji volji se ne sme nihče izmikati.« Taka politična vizija seveda ni bila po volji niti tedanji prosrbski Jugoslaviji niti kasnejši komunistični partiji.

V času italijanske okupacije je kazal globoko zaskrbljenost za usodo slovenskega naroda. Zavedal se je, kaj pomeni revolucionarno nastopanje komunistov v času okupaci-

je, in je svoje odklonilno stališče do komunistov in Osvobodilne fronte odkrito in javno izražal.

V dveh svojih spomenicah z dne 1. aprila 1942 in 14. aprila 1942 je pri italijanski okupatorski oblasti protestiral zaradi slabih razmer v Ljubljanski pokrajini in zoper nasilje, ki sta ga izvajala italijanska vojska in komunistična Varnostno-obveščevalna služba. Z veliko skrbjo in tenkočutnostjo se je zavzel za varno in čim znosnejše življenje prebivalstva v času italijanske okupacije in komunistične revolucije oziroma državljanske vojne. Nedvomno je bilo to veliko in pogumno dejanje dr. Ehrliche; z njim je pokazal, komu so resnično mar narodeve koristi in koga vodijo pri tem le sebični nameni. Namesto priznanja si je nakopal obsodbo izdajalca, kolaboranta in »klerofašista« ter nazadnje smr-

tno obsodbo in tako postal ena od številnih žrtev boljševiškega nasilnega pohoda na oblast, ko na protikomunistični strani še ni bilo nobene legalno organizirane obrambe (prva vaška straža je bila ustanovljena 17. julija 1942). Kako so komunisti in njihovi zavezniki v OF sprejemali in opravičevali likvidacije svojih nasprotnikov, opisuje Edvard Kocbek: »... Vidim pred sabo mrtvega Ehrliche, s katerim sem se svoj čas veliko razgovarjal. Kljub temu, da je vedno bolj drsel v slovenski fašizem, bi lahko ta

V Škofovih zavodih je bil ob sedemdesetletnici umora simpozij o življenju dr. Lamberta Ehrliche.

zanimivi mož še živel, če bi nas fašizem ne postavljaj pred neizprosno izbiro: življenje ali smrt ... Likvidacija ni samo pravična kazen za kolaboracijo z izdajalci, temveč tudi uveljavljanje nove pravice in prava.«

Take očitne laži in boljševiške diskvalifikacije, kršenje temeljnih človekovih pravic in demokratičnih načel naše zahodne, krščanske civilizacije so bili trhlji temelji totalitarnega sistema. Pol stoletja po smrti prof. dr. Ehrliche se je sistem laži zrušil ... profesorjeve vizije pa so vzniknile v življenje.

Imamo samostojno državo Slovenijo, vključeno v evropske povezave ... imamo državo Slovenijo, kakršna se je rojevala na Svetih Višarjah ... imamo pa tudi državo Slovenijo, ki še ni postavila prof. dr. Ehrliche na vidno mesto zaslužnih Slovencev in še čaka na to dejanje.

se skorajda ni vmešavala (čeprav bi se po ženevski konvenciji morala – le-ta predpisuje, da so okupacijske sile dolžne zagotoviti varnost življenj in premoženja na okupiranem področju), zdi se, da so bili Italijani kar zadovoljni, da se jim ni bilo treba truditi z odstranjevanjem slovenske inteligence – to so zanje počeli kar komunisti.

Zaradi tega je Ehrlich menil, da je prišel čas, da se začnejo protikomunisti sami braniti, preden jih komunisti iztrebijo enega za drugim. Zaradi tega je aprila 1942 naslovil spomenico na okupacijske oblasti, v kateri je zahteval možnost ustanovitve vaških straž na podeželju in akademske milice v mestu, da bi tako preprečili komunistično pobijanje. Ehrlich je zaradi te spomenice

kmalu prišel na vrh spiska vosovskih morilcev.

Dr. Lambert Ehrlich se je skupaj z dr. Cirilom Žebotom (tudi s spiska vosovskih morilcev) šestindvajsetega maja 1942 udeležil jutranje maše. Vosovci so ju nameravali ubiti po povratku iz cerkve. Po naključju se je dr. Žebot zadržal, Ehrlichu pa se je na jutranjem sprehodu po maši pridružil študent Viktor Rojic, kar pa morilcev ni ustavilo. Tako Ehrliche kot tudi Rojica so ubili na pločniku pred Ljudsko kuhinjo v Ljubljani. Komunistična maščevalnost do dr. Lamberta Ehrliche pa s tem še ni bila potešena. Po prevzemu oblasti leta 1945 so komunisti izkopali Ehrlichovo truplo in ni znano, kam so ga potem zakopali oziroma kaj so potem naredili s truplom.

RADIJSKE VRTNICE

Berta Golob:

Z vrtnicami skozi rožnik

Vsak dan ob **6:50** in **19:50**

radio
ognjišče